

KAITSTUD DOKTORITÖÖD

18. novembril kaitses Maarja-Liisa Pilvik Tartu Ülikooli eesti keele erialal doktoritöö „Action nouns in a constructional network: A corpus-based investigation of the productivity and functions of the deverbal suffix *-mine* in five different registers of Estonian” („Teonimed konstruktsioonide võrgustikus: korpus-põhine uurimus *mine*-deverbaalsufiksi produktiivsusest ja funktsioonidest viies eesti keele registris”). Juhendajad olid prof Liina Lindström (TÜ) ja Petar Kehayov (Ludwig-Maximilians-Universität München, Saksamaa), oponent prof Jurgis Pakerys (Vilniuse ülikool, Leedu).

Eesti keeles on palju tuletusliiteid, mille abil on ühelt poolt võimalik rikastada sõnavara, teisalt aga on need vahendid, mis aitavad väljendada mingeid olukordi ja suhteid või nende osalisi. Üheks selliseks liiteks on *-mine*, mis võimaldab reeglipäraselt moodustada tegusõnadest nimisõnu, nii et muutub sõnaklass, ent mitte tähendus (nt *Mulle meeldib, kui Anne Veski laulab* → *Mulle meeldib Anne Veski laulmine*). Kuna liide on nii tähenduslikult kui ka moodustuslikult regulaarne, on seda peetud kõige produktiivsemaks tuletusliiteks eesti keeles ning tegusõna pöörddevormistiku osaks. Doktoritöö eesmärk oli tegeliku keelekasutuse põhjal välja selgitada, kas liide on ühtmoodi produktiivne erinevates situatiivse keelekasutuse registrites (nt kirjutatud teaduskeeles või kõneldud spontaanses suhtluses), kui palju produktiivsem on *-mine* võrreldes teiste tegusõnast nimisõnu tuletavate liidetega (*-us* ja *-ja*) ning kuidas mõjutab produktiivsust see, milliste ülesannete jaoks lausetes tuletisi kasutame. Väitekirjaga vaatleb tuletusmalle nii morfeemipõhisest (vormilisest) kui ka skeemipõhisest (tähenduslikust) perspektiivist, kirjeldamaks tuletusmorfoloogia rolli tegelikus keelekasutuses ning käsit-

maks sõnamoodustust kui morfoloogia ja süntaksi vahele jäävat nähtust terviklikumal, konstruktsioonipõhisel moel. Töös on kasutatud keelekorpuste (sagedus-) andmeid ning ühendatud kvantitatiivne sõnatasandi produktiivsuse analüüs kvalitatiivse lausetasandi analüüsiga.

Töö tulemused näitavad, et kvantitatiivsete mõõdikute abil on võimalik eesti keele tuletusliidete produktiivsust empiiriliselt võrrelda ning et eri tuletusliidete produktiivsus erineb oluliselt ka registriti: *mine*-liide on üldjuhul kõikides registrites produktiivsem, ent kõikide tuletusliidete produktiivsus näib olevat kõrgem informaalsetes registrites. Erinevused tulenevad ühelt poolt tuletusmallide struktuurilistest ja semantilistest piirangutest, teisalt aga ka pidevast väljendusvahendite vahelisest võistlusest ning erinevast pragmaatilisest nõudlusest teatud tuletisetüüpide ning kinnistunud ühendite järele eri keelekasutusolukordades. Samuti mängib produktiivsuse hindamisel suurt rolli see, millist kvantitatiivset mõõdikut vaadelda. Töös näidatakse ka, et eri tuletised eelistavad registrites erinevaid käandekonstruktsioone ning et morfoloogiline produktiivsus on seotud ka tuletiste süntaktilise kasutuskontekstiga. Põhjalikumalt analüüsitakse üht varem vähekirjeldatud süntaktilist konstruktsiooni (nt *Meil on koris-tamist*), kus *mine*-tuletised moodustavad lause süntaktilise ja semantilise tuuma. (dspace.ut.ee/handle/10062/74996)

22. novembril kaitses Mariia Nesterenko Tartu Ülikooli vene kirjanduse erialal doktoritöö „Проблема женского литературного творчества в России в первой трети XIX в. Случай А. П. Бунинной” („Naiste kirjandusloomingu probleem Venemaal XIX sajandi esimesel kolmandikul. Anna Bunina juhtum”). Juhendaja oli lektor Tatjana Stepanišševa (TÜ), oponentid lektor Irina Savkina (Tampere

ülikool, Soome), vanemteadur Tatjana Kitanina (Peterburi TA vene kirjanduse instituut, Venemaa).

Kirjandus professionaalse tegevusena oli Venemaal aktsepteeritud suhteliselt hilja, XVIII sajandi lõpus. Samal ajal hakkasid esile kerkima ka esimesed naiskirjanikud, kelle tee loomingu juurde oli üsna keeruline. Doktoritöös analüüsiti naiskirjanike osaluse tunnistamise protsessi mainitud perioodi vene kirjanduses. Naiste tegelemine kirjandusega kutsus ajakirjanduses esile ägedaid vaidlusi: arutati talutavaid piire, mida võidi aktsepteerida naisliteraatide tegevuses. Väitekirjas käsitleti nende protsesside kajastust poetess Anna Bunina (1774–1829) kirjanikubiograafias ja -maines. Analüüsiti erinevaid allikaid, eelkõige perioodilisi väljaandeid, mille põhjal ilmnes,

et kahe vastaka kirjandusleeri – Nikolai Karamzini ja Aleksander Šiškovi ning nende mõlema pooldajate seisukohad valgustatud aadlipreilide kultuurimissiooni kohta olid üsna sarnased. Šiškovi juhitud kirjandusselts Vene Keele Harrastajate Vestlusring võttis oma ridadesse ka naiskirjanikke. Väitekirja keskseks teemaks on Anna Bunina looming, tema luulekogu „Vilumatu muusa” (1809–1812) ning poetessi maine kujunemine kirjanduskriitikas aastatel 1800–1840. Bunina luuleuuenlustele ei pööranud kriitika tähelepanu, aga tema mitte kõige õnnestunud kirjanduslik ampluaa kutsus esile epigramme ja paroodiaid. Anna Bunina juhtumit on käsitletud ereda näitena naiskirjaniku retseptsiooni mudelitest XIX sajandi alguse vene kirjanduses. (<https://dspace.ut.ee/handle/10062/75159>)